

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב פרופ' אליעזר ריבלין
משנה לנשיא בית המשפט העליון (בדימוס)

ה' חשון, תשע"ו
18 אוקטובר, 2015
מספרנו: 415/15/מחוזי

תמצית החלטה

שימוש במונח 'הסדרי ראייה' בפסקי דין

תקציר: תלונה על כך שבית המשפט המחוזי עשה שימוש במונח 'הסדרי ראייה' במסגרת פסק דין. התלונה על הרכב השופטים נדחתה, אולם הנציב הביע דעתו, כי לטעמו יש טעם בבחינה מחודשת של המונח 'הסדרי ראייה', לאור העובדה שלכל אחד מההורים זכות לקשר עם ילדו, ולכל ילד זכות לקשר עם שני הוריו. המונח 'הסדרי ראייה' אינו משקף, על פני הדברים, תפיסה זו, אלא את התפיסה לפיה הילדים נמצאים אצל ההורה המשמורן (בדרך כלל האם), ואילו להורה שאינו משמורן (בדרך כלל האב) יש "הסדרי ראייה" בלבד עם ילדיו. במילים אחרות, המונח מאבחן בין ההורה שהילדים נמצאים עימו לבין ההורה האחר, הזכאי רק לראותם. משרד הרווחה החליף את המונח 'הסדרי ראייה' במונח 'זמני שהות'. תשומת ליבה של שרת המשפטים הופנתה להחלטה זו, כדי שתשקול אם ראוי לפעול לתיקון החקיקה המתאימה.

1. בתלונה שהוגשה לנציבות הלינה מתלוננת על כך שבפסק דין שנתן בית המשפט המחוזי נעשה שימוש במונח "הסדרי ראייה". לטענת המתלוננת, "המונח 'הסדרי ראייה' שייך רק לאסירים בכלא! השימוש במונח 'הסדרי ראייה' בזמנים של קונפליקט, חששות גדולים וחוסר ודאות מקבע תפיסה מעמדית של כל אחד מההורים ביחס לעצמו וביחס לחברו". המתלוננת מציינת עוד, כי משרד הרווחה החליף את המונח 'הסדרי ראייה' במונח 'זמני שהות', וטוענת כי לפי בקשתה נשלחה על ידי הנהלת בתי המשפט הנחיה לכל נשיאי בתי המשפט "לדאוג לכך שיהיה שימוש במונח החדש".

2. פניתי למנהל בתי המשפט כדי שיוודיעני, אם אכן נעשתה פניה כאמור מטעמו לנשיאי בתי המשפט. בתגובתו הודיע מנהל בתי המשפט, כי המונח 'הסדרי ראייה' הוא בעל שורשים עמוקים בהליכים בבתי המשפט לענייני משפחה, "ואיש לא מוצא פגם כלשהו בשימוש במונח זה".

3. במכתבה של נשיאת בתי משפט השלום, אשר צורף לתגובתו של מנהל בתי המשפט, כותבת הנשיאה, כי המונח 'הסדרי ראייה', על אף שאינו מופיע בחקיקה, הוא ביטוי שגור בפי

הבריות זה שנים ארוכות בנוגע לקשר בין הורה לא משמורן לבין ילדו. לדבריה, "אכן המונח היום קיבל קונוטציה שונה מזו שהיתה לו בעבר, בשל המגמה לדאוג לזכויות כל אחד מההורים לקשר עם ילדו ובנוסף לזכותו של כל ילד קטין לקשר עם כל אחד מהוריו, זכות שמדינת ישראל הכירה בה גם לאור אשרור האמנה לזכויות הילד". כן ציינה הנשיאה, כי המונח הסדרי ראייה "מופיע בעיקר בהסכמים המובאים לאישור בית המשפט, כמעט ואינו מופיע בהחלטות בית המשפט לענייני משפחה, וגם לא בתסקירים כאשר ישנה הכרה בחשיבות הסמנטיקה וקביעת הסדרי שהות של ילד עם כל אחד מהוריו". בסיום מכתבה הציעה הנשיאה, כי לשכת עורכי הדין תירתם לשינוי המונחים בהם משתמשים עורכי הדין, בד בבד עם שינוי הטרמינולוגיה בהחלטות בית המשפט, "שינוי הבא להדגיש את חשיבות הקשר של כל ילדי ישראל עם שני ההורים".

4. לא מצאתי פגם בכך שבית המשפט המחוזי עשה שימוש במונח 'הסדרי ראייה' בפסק דינו. מדובר במונח שאינו מוסדר בחקיקה, אולם הוא מקובל ושגור זה שנים הן בבתי המשפט לענייני משפחה והן על ידי עורכי הדין העוסקים בנושא.

5. עם זאת, לטעמי יש טעם בבחינה מחודשת של המונח 'הסדרי ראייה'. כפי שציינה הנשיאה, התפיסה הנוהגת היום היא שלכל אחד מההורים זכות לקשר עם ילדו, ולכל ילד זכות לקשר עם שני הוריו. המונח 'הסדרי ראייה' אינו משקף, על פני הדברים, תפיסה זו, אלא את התפיסה לפיה הילדים נמצאים אצל ההורה המשמורן (בדרך כלל האם), ואילו להורה שאינו משמורן (בדרך כלל האב) יש "הסדרי ראייה" בלבד עם ילדיו. במילים אחרות, המונח מאבחן בין ההורה שהילדים נמצאים עימו לבין ההורה האחר, הזכאי רק לראותם.

6. בירורנו העלה עוד, כי הוראה 3.20 לתקנון העבודה הסוציאלית (פורסמה ביום 30.12.14 ותחולתה החל מיום 1.1.15), העוסקת בתפקידו ודרכי עבודתו של עובד סוציאלי לעניין סדרי דין עושה שימוש במונח 'זמני שהות', למשל בסעיף 5.2 הקובע כי בין תפקידיו של עו"ס לעניין סדרי דין נמנים "מתן המלצות אל הערכאה השיפוטית בעניין חלוקת זמני השהות של הקטינים עם כל אחד מהוריו, בהתאם לצרכי הקטינים".

7. אף אני סבור, כי המונח 'זמני שהות', או כל מונח אחר המשקף תפיסה שיוויונית ביחס לתפקידם ומעמדם של שני ההורים בחיי ילדיהם, יתאים יותר לתקופתנו מאשר המונח 'הסדרי ראייה'.

8. התלונה ביחס לכב' השופטים נדחית איפוא.

תשומת ליבה של שרת המשפטים מופנית להחלטה זו, כדי שתשקול אם ראוי לפעול לתיקון החקיקה המתאימה.

אליעזר ריבלין
נציב תלונות הציבור על שופטים